

Toen mijn moeder met de lijst naar het toneelstuk moest kijken, zat ze voor de eerste keer steeds naar mij te kijken

Ouders betrekken bij de ontwikkeling en de leerstof van hun kind.

Miranda van Luling, De Meiboom, vrijeschool Hoofddorp

In mijn werk heb ik twee rollen, ik ben intern begeleider op twee van de elf vestigingen van de Stichting Ithaka, vrijescholen in Noord en Zuid Holland, en ik ben ook juf. Ik werk dan met de groep van een collega. Dat maakt dat ik naar alle kinderen kijk met twee petten op. Het bijzondere van kinderen en de wijze waarop kinderen contact leggen, niet alleen met elkaar maar ook met de leerstof, houdt mij bezig. Wat maakt dat kinderen zich kunnen verbinden met het eigen leerproces en gaandweg meer en meer vertrouwd raken met de nabije en verre wereld om hen heen? Hoe werken kind, ouders en leerkrachten daarin samen? Ik ging op zoek. Op school, in mijn eigen werk, tijdens de Masterclass Vrijeschool Meesterschap en in de literatuur.

Vrijeschool en leerstof

In het vrijeschoolonderwijs is de leerstof gebaseerd op de leerpsychologische ontwikkelingsfasen van het kind. Leerstof heeft daarmee een bij uitstek een inhoudelijke en pedagogische functie, de thema's in het periodeonderwijs en de inhoud van de vak- en vormingsgebieden bemiddelen bij het 'groot' worden. Door de pedagogische inhoud, waarin inbegrepen alles wat kinderen moeten kennen en kunnen in Nederland, tezamen met het didactisch repertoire van de leerkracht worden de kinderen persoonlijk aangesproken. Ze verwerven zich kennis en vaardigheden, sociaal gedrag en leren zichzelf kennen.

Observaties

Tijdens lessen valt het mij telkens op dat sommige kinderen niet zo geïnteresseerd zijn in of gemotiveerd worden door het aanbod. Ik zie kinderen wegdwalen zonder dat zij opnemen wat er wordt verteld door de leerkracht. Instructie gaat aan het kind voorbij. Dit terwijl wij leerstof aanbieden die aansluit bij de ontwikkelingsfasen van het kind. Motivatie en betrokkenheid is niet zichtbaar, kinderen zijn niet actief.

Als ik vervolgens naar de kinderen kijk tijdens de pauze zie ik een en al activiteit, een enkeling heeft moeite om contacten te leggen, maar de meeste kinderen zijn actief en ik zie hen een spel spelen in een groepje, een fantasiespel spelen of samen sporten. Ik merk wel op in de pauze dat kinderen samen bespreken wat voor spel ze gaan doen en hoe het moet verlopen. Kinderen die het niet met het idee of de vorm eens zijn haken van te voren af en anderen gaan het spel of de sport wel spelen met de afgesproken regels.

Masterclass

Tijdens de masterclass *Anders Evalueren & Verantwoorden* is zicht gegeven op vernieuwende uitgangspunten om vorm te geven aan onderwijs. Dit sprak mij erg aan. Ik wilde er meer van weten en heb verschillende boeken aangeschaft om mij in deze materie te verdiepen.

Mijn plan werd project

Ik pakte het idee aan om in de klas van mijn collega 'bestwerk portfolio' te introduceren. Het is de bedoeling dat kinderen met elkaar gaan praten over werk dat zij zelf hebben aangemerkt als werk waarin te zien is dat zij in een volgende fase van hun ontwikkeling zijn en dit met een bepaald werkje willen tonen. Dat werkje bewaren zij in een map, in de opleiding noemen we dat een KindWerkDossier. Zo'n KindWerkDossier kan bestaan uit één of meerdere hoofdstukken met het karakter van een bestwerk portfolio, een leerdoelen portfolio of een persoonlijk portfolio met eigen leerdoelen op één of meerdere leer- of vormingsgebieden.

Kinderen gaan niet spontaan praten over hun eigen werk, laat staan dat zij gaan 'verdedigen' wat hun werk waard is. Praten doen ze graag, maar in dit geval bedoel ik dat kinderen niet weten waar ze over moeten praten om aan te tonen dat dit werk voldoet aan bepaalde eisen. En wat is een leerdoel eigenlijk?

Daarom ben ik begonnen met het maken van doellijstjes met de kinderen. De kinderen gaan eerst brainstormen over doelen die zij belangrijk vinden. Ze denken samen na over hoe ze kunnen aantonen waar zij aan hebben gewerkt in een periode. Ik heb het bewust klassikaal aangepakt. We zijn gestart tijdens de toneelperiode, omdat ik dit een thema vond waarbij het doel meer dan een cognitieve vaardigheid kan zijn. Wij hebben gekozen om naar andere vaardigheden te kijken, namelijk sociale en affectieve vaardigheden.

De kinderen hadden geen moeite om doelen voor dit vak te bedenken. Ze staken elkaar aan. De juf van de kinderen en ik vonden dat er nog enkele belangrijke doelen niet genoemd waren, daarom hebben we onze doelen aan de lijst toegevoegd. De Doellijst Toneelspelen van de klas is klaar. De lijst hebben we afgedrukt en aan de kinderen gegeven.

Kinderen vinken aan met welke doelen ze deze periode aan de slag gaan. De lijst hebben ze gedurende de periode nog enkele keren met mij doorgenomen. Mijn vragen waren in ieder geval:

- Aan welke doelen heb je gewerkt?,
- Ga je de geselecteerde eigen doelen halen denk je?

Tijdens deze gesprekken stond ik frontaal voor de klas. Inmiddels denk ik dat ik daar ook coöperatieve werkvormen voor had kunnen inzetten. Plan voor de volgende keer. In ieder geval geven de kinderen bij deze vragen aan dat ze met de doelen aan het werk zijn of zijn geweest. Een enkel kind heeft vooraf vier doelen uitgezocht en sommige hebben alle doelen geselecteerd. De meeste kinderen hebben meer dan de helft van de doelen uitgezocht. Deze eigen doelen werden de uitdagingen voor henzelf tijdens de weg naar de uitvoering. Waar kinderen aan werken en de verworvenheden die ze gebruiken zijn de opbrengsten van de periode Toneel.

Het toneelstuk wordt uitgevoerd met publiek

Het toneelstuk ziet er goed uit, de kinderen hebben zich prachtig aan hun doelen kunnen houden. En wat bleek? De spelers hadden een stuk tekst overgeslagen, helemaal vergeten. Het publiek heeft niets gemerkt! De kinderen hadden doorspelen als je de tekst kwijt bent ook genoemd als doel en hadden dit heel goed toegepast. Naderhand waren zij zo trots op alle (en vooral die) vaardigheden!

Kinderen in de klas die in veel gevallen niet de gestelde doelen behalen voelen zich hierdoor vaak minder dan hun klasgenoten. Deze kinderen hebben zich tijdens het oefenen en de uitvoering van het toneelstuk, één gevoeld met de klas. Zij werkten samen met de rest van de klas aan doelen die zijzelf gekozen hadden. Doelen, waarvan zij vinden dat zij deze willen

en kunnen behalen. Kinderen leggen de lat nooit laag, zij gaan de uitdaging gewoon aan. De kinderen weten tijdens de uitvoering op het podium dat ze aan belangrijke doelen gewerkt hebben. Ze weten wat wel en wat niet behaald is, waardoor de feedback die ze zichzelf geven en krijgen van anderen terecht en authentiek is.

Ouders zijn geen buitenstaanders

De ouders zijn belangrijk publiek voor de kinderen. Zij hebben voorafgaand aan het toneelstuk de lijst van hun kind met de doelen waaraan ze in de periode gewerkt hebben, gekregen. Na het toneelstuk gingen de kinderen naar de ouders toe om met hen het lijstje te bespreken. Het was heel leuk om te zien dat kinderen met hun ouders samen in gesprek waren. De ouders gaven aan dat zij het fijn vonden om met hun kind na te praten over het toneelstuk.

Toen mijn moeder met de lijst naar het toneelstuk moest kijken, zat ze voor de eerste keer steeds naar mij te kijken.

Ik had als doel over de hoofden van de mensen heen kijken, omdat ik niet naar het publiek durf te kijken, maar ik merkte tijdens het toneelstuk dat ik de mensen gewoon durfde aan te kijken.

Mijn moeder vond niet alles goed, want ze kon een ding niet goed zien, omdat ik dat voor het toneel deed. Dat was te laag bij de grond, waardoor zij het niet zag!

Kinderen waren enthousiast over het feit dat zij aan hun ouders konden vertellen wat zij tijdens de periode hadden gedaan. Het lijstje was voor hen ook praatplaatje en voor de ouders gaf het inzicht in wat het kind had gedaan om tot het resultaat te komen dat het liet zien.

Bij het zien van de ouders die in gesprek waren met hun kinderen heb ik ervaren dat de ouderbetrokkenheid groot was. Meestal als er gedacht wordt aan ouderbetrokkenheid, wordt er gesproken over het inlichten van ouders over het reilen en zeilen binnen de school. Vaak gaat dat over de cognitieve vaardigheden van kinderen en groepen. Dat lijkt in strijd met de brede talentontwikkeling die mijn collega's en ik juist mogelijk willen maken.

Wij geven de ouders nu de gelegenheid op een andere manier naar de verschillende vaardigheden en vorderingen van hun kinderen en de groep te kijken. Bij het aanschouwen van gemaakt werk en activiteiten, die met behulp van de doellijstjes van de kinderen

betekenis krijgen, kunnen ouders ook zien wat hun kind fijn vindt en wat het wel degelijk (van zichzelf en juf) kan bereiken op school. Ook toneel geeft ondersteuning aan cognitieve vaardigheden naast sociale en affectieve. Onderwijs wordt voor de kinderen aantrekkelijk en alle leerstof blijkt meer te zijn dan de cognitieve vaardigheden bij taal en rekenen, waar we te vaak de nadruk leggen.

Mijn bevindingen

De pilot was kort, maar geeft mij voldoende zekerheid om 'een mening' te hebben over mijn aanpak in dit project samen met mijn collega. Ik vind dat we blijvend moeten proberen alles uit kinderen te halen wat mogelijk is. Dit heet in onderwijsland ook wel *opbrengst gericht werken*. Alleen gaat opbrengst gericht werken vaak over data en scores van extern genormeerde toetsen uit het LOVS en daarmee over cognitie, weten en kunnen op een vast moment in het jaar. Dit is natuurlijk belangrijk, maar het is ook belangrijk dat kinderen ervaren dat ze nog veel meer kunnen en dan wat eenvoudig is en dicht bij hen zelf ligt. Voor kinderen die de schooltijd met gemak doorlopen is dit belangrijk, maar juist voor de kinderen die mij opvallen omdat ze moeite met de stof hebben, het lastig vinden om deel te nemen en aan het werk te blijven is dit noodzakelijk. Juist deze aanpak met het doellijstje en het laten zien van 'bestwerk' maakt samen aan het werk zijn op verschillende niveaus weer aantrekkelijk voor de leerkrachten. Het is een didactische aanpak met een pedagogische oorsprong.

Bronnen:

Dochy, F., Schelfhout, W., Janssens, S. (red.) (2003) *Anders evalueren. Assessment in de onderwijspraktijk*. Leuven: Lannoo Campus.

Zwart, A., Verhage, C., Kieffe, F., de. (2002) *Ik zie rond in de wereld*. Driebergen: Stichting Publicaties Vereniging van vrijescholen.

Castelijns, J. H. M., & Segers, M. (2011). *Evalueren om te leren: toetsen en beoordelen op school*. Coutinho.